

9. Kudryashova A.V. (2015). Model' integracii metoda smeshannogo obucheniya v sistemu yazykovoj podgotovki studentov tekhnicheskogo vuza. [A model for integrating the blended learning method into the system of language training for students of a technical university]. Vestnik TGPU, 4 (157), 75–79. [in Russian]
10. Melnyk V.V. (2006). Interakcija v osvithnomu procesi: tekhnologhija orghanizacii. [Interaction in the educational process: technology of the organization]. Upravlinnja shkoloju, 23 (133), 15–35. [in Ukrainian]
11. Petrova A.I., Podzyghun O.A. (2015). Navchannja inozemnoji movy dlja profesijnogho spilkuvannja majbutnikh uchyteliv zasobamy informacijno-komunikacijnykh tekhnologhij. [Teaching a foreign language for professional communication of future teachers by means of information and communication technologies]. Zhytomyr: Visnyk Zhytomyrskogho derzhavnogho universytetu imeni Ivana Franka, 3(81), 104-107. [in Ukrainian]
12. Karpenko L.A., Yaroshevskij M.G. (1990). Psychological dictionary. M.G. Yaroshevskij (Ed.). (Publishing House 2). M.: «Politicheskaya literatura». [in Russian]
13. Rubinshtejn S.L. (1989). Osnovy obshchej psihologii. [Foundations of general psychology]. – Moskva, 111-112. [in Russian]
14. Serdjuk T.V. (2010). *Interactive technologies of teaching social disciplines as a means of activating the educational and cognitive activities of students of higher educational institutions of I-II levels of accreditation*: PhD thesis abstract. Kryvyj Righ. [in Ukrainian]
15. Fridman L.M., Kulagina I.Yu. (1991). Motivaciya ucheniya. [Motivation of study]. Psihologicheskij spravocchnik uchitelya. M.: Prosveshchenie. [in Russian]
16. Kholmakova Ju.V. (2017). Motivation for studying foreign languages. Molodyj vchenyj, 11. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_111. [in Ukrainian]

УДК 373.3.011.3-051:005.336.5]:364-152(043.5)

НЕЛЯ КІНАХ

orcid.org/0000-0002-9025-6514

nelyakinax@gmail.com

кандидат економічних наук,

доцент кафедри педагогіки та психології

Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

вул. Винниченка, 31, м. Луцьк

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ

У статті визначено теоретичні аспекти структури підприємницької діяльності, на основі розгляду наукових категорій «підприємець», «підприємницька діяльність», «підприємництво». Комбінація ключових слів дозволила визначити основні аспекти в структурі професійно-педагогічного підприємництва вчителя в розрізі основних його компонентів: особистісного, організаторського, комерційного, інноваційного, комунікаційного. На основі узагальнення результатів теоретичного аналізу напрацювань дослідників щодо визначення структури підприємництва та вимог до особистісних якостей підприємців, структуру професійно-педагогічного підприємництва вчителя презентуємо як динамічну систему, утворену взаємопов'язаними компонентами, представленими комплексом професійно-значущих якостей учителя.

Ключові слова: підприємницька діяльність, вчитель, компоненти, професійно-педагогічне підприємництво, структура.

NELIA KINAKH

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy and

Psychology Volyn In-Service Teacher Training Institute

street Vinnichenko, 31, Lutsk

STRUCTURE OF TEACHER'S PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL ENTERPRISE

The article identifies the theoretical aspects of the structure of entrepreneurial activity, based on the scientific categories "entrepreneur", "entrepreneurial activity", "entrepreneurship". The combination of Keywords allowed to determine the main aspects in the structure of professional and pedagogical entrepreneurship of teachers in terms of its main components: personal, organizational, commercial, innovative, communication. In determining the structural components of entrepreneurship, we are guided by the understanding of structure as a set of "interconnected and interconnected components of the whole", certain internal stable relationships of the object, ensuring the preservation of basic properties of the object in various external and internal changes. The purpose of the article is to characterize the features of the structural construction of professional and pedagogical entrepreneurship of primary school teachers. Based on the generalization of the results of theoretical analysis of researchers' work on determining the structure of entrepreneurship and requirements for personal qualities of entrepreneurs, the structure of professional and pedagogical entrepreneurship is presented as a dynamic system formed by interconnected components represented by a set of professionally significant qualities. These components are implemented and developed in pedagogical, professional-functional and individual-personal contexts and in three areas: individual-personal self-identification, professional-activity self-realization, interaction with the

immediate socio-professional environment. In determining the structure of the studied issues, we take into account the universality and multifaceted nature of the general economic content of entrepreneurship, which is manifested through: mechanisms of regulation and management of their own business activities; free choice of educational programs of preparation for business; allocation of resources and provision of educational services and production of educational products.

Keywords: *entrepreneurial activity, teacher, components, professional and pedagogical entrepreneurship, structure.*

Щодо актуальності дослідження, то варто зазначити, що впродовж останнього десятиріччя, з моменту здобуття Україною державної незалежності, на її території інтенсивно відбуваються процеси відродження підприємницької діяльності. Вона поступово стає природною складовою української освіти, що свідчить про її просування до інноваційних форм і методів в роботі педагога. І.Г. Акперов та Ж.В. Маслікова, розглядаючи підприємницьку діяльність як професійну, визначають її як «здійснення організаційної інновації з метою отримання прибутку, необхідним елементом якої є: організаційна дія, ініціювання змін, грошовий дохід як ціль та критерій успіху» [1, с. 165]. Будь-яка діяльність, на думку зазначених авторів, постає у формі нормативно схваленого способу діяльності. У процесі засвоєння професії людина перетворює нормативний спосіб на індивідуальний спосіб діяльності. Внутрішнім чинником оволодіння професією є формування психологічної системи діяльності. Підприємництво можна розглядати з позиції самоорганізації вчителя задля реалізації власного потенціалу та виконання соціальної функції у відкритому освітньому просторі.

Мета статті – охарактеризувати особливості структурної побудови професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи.

Проблеми підприємництва досліджували такі українські вчені, як С. Базилевич, З. Варналій, В. Мединський, С. Покропивний, Н. Романенко та інші. Науковці розглядали принципи, функції, умови розвитку, методи регулювання, не акцентуючи увагу на їхньому узагальненні в єдине ціле. Актуальні проблеми підприємницької діяльності і підприємницької підготовки в українській освіті в останні роки є предметом досліджень В. Андріанової, З. Гіптерс, Г. Назаренко, В. Майковської, О. Романовського, В. Шабанової та ін. Проте тематика структурної побудови професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи залишається актуальною й потребує детального вивчення.

Будь-який вид діяльності людини як суб'єкта соціальної взаємодії має певну структуру. І. Андреева описує структуру підприємницької діяльності так: мета цієї діяльності — майбутні результати, на досягнення яких спрямована діяльність [2]. Також підприємницька діяльність включає предмет, зміна якого можлива для досягнення мети; знання про предмет; способи та засоби досягнення мети й умови діяльності. Одиницею підприємницької діяльності є дія. У межах цієї ж традиції Е.К.Зав'ялова та С.Т.Посохова долучають до складу підприємницької діяльності мету, мотив, планування, переробку поточної інформації, прийняття рішень, професійні дії, перевірку результатів та їх корекцію [5]. У визначенні структурних складників підприємництва керуємося розумінням структури як сукупності «взаєморозміщених і взаємопов'язаних складових частин цілого», певних внутрішніх стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують збереження основних властивостей об'єкта за різних зовнішніх і внутрішніх змін [3]. Більшість дослідників у структурі підприємництва особистості розрізняють ставлення, переконання, знання, вміння, навички, індивідуально-особистісні якості, які характеризують у межах більш значущих структурних одиниць – компонентів. Наприклад, В. Косінова у структурі підприємництва виокремлює: «здатність до усвідомленого ризику, готовність брати на себе відповідальність, визначати проблеми та вибирати ефективні шляхи їх розв'язання» [7, с. 165]; О. Сулаєва – «цільові настанови, позитивне ставлення до підприємницької діяльності, вміння формулювати чіткі цілі і розробляти програму їх досягнення, прогнозувати конкретні практичні результати, володіння інноваційними способами підприємницької діяльності» [14, с. 55]; З. Варналій та В. Сизоненко з-поміж основних її складових виокремлюють переконання щодо вигоди й суспільної користі своєї справи; «повагу до законів, соціального порядку, державної влади; здатність створювати команду однодумців і працювати з нею» [4, с. 35]. Н. Масюк, Т. Конюхова, В. Чечко з-поміж структурних складників досліджуваного феномену вказують на інформаційну, комунікативну, проектну компетенції та професійно-значущі якості, як-от: «готовність до ефективної комунікативної взаємодії, продуктивного використання інформаційних ресурсів; здатність застосовувати методи проектування у власній життєдіяльності; вміння самостійно визначати проблему, віднаходити шляхи і засоби її розв'язання, формулювати цільові настанови, конкретизовані чіткими завданнями; здатність публічно презентувати результати та оцінювати характер досягнень; готовність до самоорганізації; життєстійкість і стресостійкість» [11, с. 37].

Визначення поняття «підприємництво» вітчизняних дослідників суттєво відрізняються: у деяких науковців на перший план при визначенні поняття «підприємництво» виходить прагнення отримати прибуток (В. Бобров, А. Крутик, А. Піменова); у інших інноваційний та нестандартний підхід до вирішення справ (С. Дзюбик, О. Ривак, В. Мединський, Л. Шаршукова); у третіх ризиковий

характер підприємницької діяльності (В. Мельничук, В. Онищенко) [9]. У загальному вигляді характерні риси підприємця можуть виглядати наступним чином: готовність ризикувати; надія на успіх і страх невдачі; наполегливість; гнучкість; енергійність; яскраво виражене почуття особистої відповідальності; впевненість у собі; хороша база знань і здатність до навчання; здатність переконувати; хороші здібності до комунікації; здатність до управління; ініціативність; здатність тверезо мислити в будь-яких ситуаціях; величезне бажання досягати мети.

На основі вищеподаного аналізу можна виділити найбільш характерні ознаки підприємництва, які розкривають його сутність і скласти загальне визначення підприємця: «підприємець – новатор, здатний брати на себе відповідальність і здійснювати ініціативну самостійну діяльність в умовах ризику з метою отримання прибутку на основі поєднання особистої вигоди та громадської користі».

Комбінація ключових слів дозволила визначити основні аспекти в структурі підприємництва у розрізі основних його компонентів: особистісного, організаторського, комерційного, інноваційного, комунікаційного. У особистісному компоненті розкриваються основні якості особистості вчителя, який володіє підприємницькою компетентністю: відповідальність; організаторські здібності; енергійність; ініціативна, самостійна діяльність. Організаторський компонент складають: умови ризику; здійснення будь-яких видів господарської діяльності; планування, контроль, організація підприємницької діяльності; використання будь-якої можливості з максимальною вигодою; організація соціально-економічних процесів; вміння організувати власний освітній бізнес і досить успішно здійснювати функції, пов'язані з ним; надання освітніх послуг; діяльність з координації та комбінуванню освітніх ресурсів; виявлення всіх можливостей ведення справи. Комерційний компонент вбачає: отримання прибутку; створення чогось, що володіє вартістю; отримання в нагороду грошей; непередбачуваний дохід; продаж товарів; отримання прибутку або особистого доходу. Інноваційний компонент презентує вчителя як новатора, винахідника й дослідника, який здійснює пошук і вивчення нових можливостей, створення чогось нового. Комунікаційний компонент присутній у вчителя початкової школи, адже будь-яка діяльність передбачає спілкування з людьми й уміння правильно і грамотно будувати комунікації з орієнтацією на громадську користь і особисту вигоду.

Таким чином, структура професійно-педагогічного підприємництва вчителя включатиме набір знань, умінь і особистісних якостей, який можна подати в розрізі кожного з компонентів.

Важливо, що дослідники концептуалізують організацію підприємництва, малих та середніх форм бізнесу як справу життя людини, цікаву творчу діяльність, унікальну форму самовираження, що передбачає не тільки здатність генерувати власні ідеї, а й можливість критично осмислювати новаторські дії інших, об'єктивно оцінюючи підприємницький потенціал. У виконанні завдань нашого дослідження беремо до уваги міркування В. Морозової, яка на основі розгляду наукових категорій «підприємець», «підприємницька діяльність», «підприємництво» диференціює особистісний, організаторський, комерційний та інноваційний аспекти в структурі підприємництва [12, с. 201]. Ми підтримуємо думку дослідниці, що кожний із компонентів може передбачати наявність у вчителя відповідних якостей, а саме: особистісний – відповідальності, енергійності, ініціативності, самостійності; організаторський – організаторських здібностей, усвідомлення ризиків у здійсненні будь-яких видів господарської діяльності, здатність до маркетингу, планування, організації і контролю, використання будь-якої можливості із максимальною вигодою, раціональної організації соціально-економічних процесів; вміння організувати власний бізнес і досить успішно здійснювати функції, пов'язані з ним (виробництво, надання послуг), координувати й комбінувати фактори виробництва; комерційний – готовність отримувати прибуток на основі створення освітніх продуктів, надання освітніх послуг, отримання винагород, непередбачуваних прибутків тощо; інноваційний – спроможність створювати нові засоби, механізми, генерувати цікаві освітні ідеї; комунікаційний – суспільна користь; спілкування з людьми та вміння правильно та грамотно будувати комунікації.

Поглиблюючи напрацювання з цієї тематики, І. Хридіна зосереджує увагу на «персональному компоненті» підприємницької компетентності, що зорієнтований на максимальне врахування вчителем професійно важливих якостей, індивідуально-особистісних якостей й у виразності готовністю до постійного професійного самовдосконалення, потребою в самореалізації на основі виконання фахової діяльності [15, с. 93]. Загалом ми погоджуємося з твердженнями дослідників про вимоги щодо творчої активності вчителя, його інноваційності, ініціативності, цілеспрямованості, підприємливості, економічно-юридичної грамотності, здатності використовувати нові інформаційні технології, проектувати та конструювати професійну діяльність тощо.

Однак, відповідно до складної суті підприємництва і змін, що відбуваються в освіті, у загальній структурі досліджуваного феномену в якості складників диференціюємо: чутливість до змін та наявність стійкого прагнення вчителя до перетворень власного стану життя, що відображаються в ініціативності й активному ставленні до суспільно-економічних трансформацій, діяльнісно-творчій активності; усвідомлення персональної відповідальності за ймовірні втрати та готовність до ризику; вміння генерувати нові ідеї, віднаходити й ефективно використовувати освітні новації; здатність

організовувати або реорганізовувати освітні механізми з метою отримання максимального прибутку на основі використання наявних ресурсів у межах конкретних ситуацій; самостійність у виборі стратегічно значущих рішень; активно-цілісну позицію в перетворенні довкілля, проектуванні відносин ефективної взаємодії; здатність прогнозувати й завбачливо діяти в умовах підвищеної конкурентності на ринку освітніх послуг.

Відповідно до розвідок учених [10; 16] важливими для успішного провадження підприємницької діяльності вчителів позиціонуємо такі якості: обізнаність із теоретичними положеннями щодо підприємницької діяльності; здатність аналізувати стандартні й нестандартні управлінські ситуації; вміння проектувати алгоритм власної діяльності й передбачати її наслідки; самостійно приймати рішення в нестандартних виробничих ситуаціях, встановленні ділових стосунків. У визначенні й обґрунтуванні структури підприємництва вчителя усвідомлюємо, що її цілісність забезпечується поєднанням професійної та соціальної складових життєдіяльності людини й реалізується на основі продуктивної комунікації з різними суб'єктами – учасниками освітнього процесу. Зважаючи на це, у структурі професійно-педагогічного підприємництва вчителя важливо виокремлювати комунікативні якості, що значною мірою визначають результативність освітньої діяльності. Комунікативні якості, зазвичай, досліджують у загальній структурі професійної, комунікативної компетентностей. Зокрема, І. Зимня комунікативні здібності, уміння і знання презентує як комплекс елементів, що дозволяють успішно розв'язувати проблеми комунікації [6]. Інші дослідники обґрунтовують, що комунікативна компетентність базується на знаннях і чуттєвому досвіді та виявляється як здатність особи швидко зорієнтуватися в ситуаціях спілкування [13]. Вивчення та узагальнення наукових праць І. Зимньої, Н. Кузьміної та ін. засвідчує, що комунікативні якості вчителя виявляються через ступінь використання знань, умінь і навичок організувати професійне спілкування з учасниками освітнього процесу з урахуванням соціальних норм поведінки та комунікативної доцільності, виконувати комунікативні завдання в різноманітних ситуаціях професійної взаємодії, використовуючи систему внутрішніх ресурсів [8]. Відтак комунікацію в підприємницькій діяльності вчителя розглядаємо з позицій обміну інформації між учасниками освітнього процесу, партнерської взаємодії, трансформації та сприйняття повідомлень, цікавих ідей, міркувань, що, забезпечується їхньою здатністю та готовністю до ефективного спілкування, порозуміння. Нам імпонує думка М. Обозова, що «комунікативна компетентність формується з професійного соціально-психологічного та організаційно-управлінського досвіду, що забезпечує «підприємницький стиль» спілкування, його культурологічну основу. Комунікативна компетентність розвивається разом із засвоєнням особистістю культурних, соціально-моральних еталонів і закономірностей соціального життя» [13].

Особливого значення, на нашу думку, набуває сформованість у педагогів умінь відстоювати свої інтереси та переконувати співрозмовників. До професійно значущих якостей учителів також відносимо: здатність організувати (програмувати, корегувати) стратегію і процеси спілкування, комунікативна вправність зацікавити співрозмовників, активізувати увагу слухачів. Важливими якостями вчителів визначаємо комунікативну домінантність, стиль організації спілкування й комунікативну саморегуляцію особистості. Отже, в загальній структурі професійно-педагогічного підприємництва вчителів доцільно виокремлювати специфічні індивідуально-особистісні якості, що сприяють успішному здійсненню комунікативної діяльності для заснування та провадження власної справи.

Висновки. Отже, на основі узагальнення результатів теоретичного аналізу напрацювань дослідників щодо визначення структури підприємництва та вимог до особистісних якостей підприємців, структуру професійно-педагогічного підприємництва вчителя презентуємо як динамічну систему, утворену взаємопов'язаними компонентами, представленими комплексом професійно-значущих якостей. Зазначені складники реалізуються та розвиваються в педагогічному, професійно-функціональному й індивідуально-особистісному контекстах та у трьох площинах: індивідуально-особистісної самоідентифікації, професійно-діяльній самореалізації, взаємодії з найближчим соціально-професійним оточенням. Структурно-змістові елементи професійно-педагогічного підприємництва вчителя охоплюють категорії компетентності, підприємництва, підприємницької діяльності. Відтак, професійно-педагогічне підприємництво вчителя позиціонуємо як цілісний багаторівневий комплекс якостей особистості, що забезпечує ефективне використання ставлень, переконань, знань, вмінь, здібностей, навичок і набутого досвіду для самореалізації, і передбачає розв'язання суперечливих ситуацій буття на основі підприємницької діяльності. У визначенні структури досліджуваного феномену враховуємо універсальність і багатоаспектність загальноекономічного змісту підприємництва, що виявляється через: механізми регулювання й керівництва власною підприємницькою діяльністю; вільний вибір освітніх програм підготовки до підприємництва; розміщення ресурсів і надання освітніх послуг та виробництва освітніх продуктів.

Література

1. Акперов И.Г., Масликова Ж.В. Психология предпринимательства: Учеб. пособие. М.: Финансы и статистика, 2003, 544 с.
2. Андреева И. В. Экономическая психология. Санкт-Петербург: Питер, 2000, 512 с.
3. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови К.: Ірпінь : ВТО «Перун», 2004, 1440 с.
4. Варналій С.С. Основи підприємницької діяльності: підруч. для учнів 10-11 кл. загальноосвіт.шк., ліцеїв та гімназій. Київ: Знання України, 2003, 407 с.
5. Завьялова Е.К., Посохова С.Т. Психология предпринимательства: учеб. пособ. Санкт-Петербург. Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2004, 296 с
6. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативноцелевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004, 47 с.
7. Косінова В. Ф. Професійна підготовка учнівської молоді до підприємницької діяльності в сфері малого і середнього бізнесу. *Сибірський педагогічний журнал*. 2009. № 6. С. 165-177
8. Кузьмина Н.В. Профессионализм педагогической деятельности: метод. пособие. Рыбинск: Реан, Научно-исследовательский центр развития творчества молодежи, 1993, 54 с.
9. Лазур П.Ю. Исторична еволюція феномена підприємництва та його науково-економічні інтерпретації. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/16_6/285_Lazur_16_6.pdf
10. Мадзігон В. Підприємець як визначальна особистість у бізнесі в ринковій економіці. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2010. № 3. С. 153-162.
11. Масюк Н.Н., Коноховой Т.В., Чечко В.В. Развитие предпринимательских компетенций молодежи через волонтерство на примере ВГУЭС. *Экономика и предпринимательство*. 2014. № 12. С. 37-39.
12. Морозова В.С. Понятие и структура предпринимательской компетентности менеджера. *Ярославский педагогический вестник*. 2012. № 2. Том II. С. 199-204.
13. Обозов Н. Н. Психология менеджмента. Санкт-Петербург, 1997, 153 с.
14. Сулаева Е. П. К вопросу о предпринимательской компетентности студентов техникума. *Школа будущего*. М.: МПГУ, 2011. №6. С. 55-61
15. Хридина, Н. Н. Понятийно-терминологический словарь: Управление образованием как социальной системой. Екатеринбург: Уральское издательство, 2003, 384 с.
16. Шимановський М.М. Підготовка учнівської молоді до підприємницької діяльності в процесі допрофесійної та професійної підготовки: методичні рекомендації. Київ: НАПН України, 2015, 90 с.

References

1. Akperov Y.H., Maslykova Zh.V. Psykholohyia predprynymatelstva [Psychology of entrepreneurship]. Ucheb. posobyе. М.: Fynansy y statystyka, 2003, 544 s.
2. Andreeva Y. V. Ekonomycheskaia psykholohyia [Economic psychology]. Sankt-Peterburh: Pyter, 2000, 512 s.
3. Busel V. T. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. К.: Irpin : VTO «Perun», 2004, 1440 s.
4. Varnalii S.S. Osnovy pidpriemnytskoi diialnosti: pidruch. dlia uchniv 10-11 kl. zahalnoosvit.shk., litseiv ta himnazii [Fundamentals of entrepreneurial activity: textbook. for students of 10-11 classes, secondary schools, lyceums and gymnasiums]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2003, 407 s.
5. Zavialova E.K., Posokhova S.T. Psykholohyia predprynymatelstva: [Psychology of entrepreneurship]. ucheb. posob. Sankt-Peterburh. Yzd-vo S.-Peterb. un-ta, 2004, 296 s
6. Zymniaia Y. A. Kliuchevыe kompetentnosti kak rezultatyvnotselevaia osnova kompetentnostnoho podkhoda v obrazovanii [Key competencies as a result-oriented basis of the competency approach in education]. Moskva: Yssledovatel'skyi tsentr problem kachestva podhotovky spetsyalystov, 2004, 47 s.
7. Kosinova V. F. Profesiina pidhotovka uchnivskoi molodi do pidpriemnytskoi diialnosti v sferi maloho i serednoho biznesu [Professional preparation of student youth for entrepreneurial activity in the field of small and medium business]. Sybirskiy pedahohichnyi zhurnal. 2009. № 6. S. 165-177
8. Kuzmyna N.V. Professyonalizm pedahohycheskoi deiatelnosti: metod. posobyе. [Professionalism of pedagogical activity]. Rybynsk: Rean, Nauchno-yssledovatel'skyi tsentr razvytyia tvorchestva molodezhy, 1993, 54 s.
9. Lazur P.Iu. Istorychna evoliutsiia fenomena pidpriemnytstva ta yoho naukovo-ekonomichni interpretatsii [Historical evolution of the phenomenon of entrepreneurship and its scientific and economic interpretations]. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/16_6/285_Lazur_16_6.pdf
10. Madzihon V. Pidpriemets yak vyznachalna osobystist u biznesi v rynkovii ekonomitsi [Entrepreneur as a defining figure in business in a market economy]. Pedahohika i psykholohiia profesiinnoi osvity. 2010. № 3. S. 153-162.
11. Masiuk N.N., Koniukhovoі T.V., Chechko V.V. Razvytye predprynymatel'skykh kompetentsyi molodezhy cherez volonterstvo na primere VHUЭС [Development of entrepreneurial competencies of young people through volunteering on the example of VGUES]. Ekonomika y predprynymatelstvo. 2014. № 12. S. 37-39.
12. Morozova V.S. Poniatyе y struktura predprynymatel'skoi kompetentnosti menedzhera. [The concept and structure of entrepreneurial competence of the manager]. Yaroslavskiy pedahohycheskyy vestnyk. 2012. № 2. Tom II. S. 199-204.
13. Obozov N. N. Psykholohyia menedzhmenta [Psychology of management]. Sankt Peterburh, 1997, 153 s.

14. Sulaeva E. P. K voprosu o predprynimatelskoi kompetentnosti studentov tekhnycuma [On the issue of entrepreneurial competence of college students]. Shkola budushcheho. – M.: MPhU, 2011. №6. S. 55–61
15. Khrydyna, N. N. Poniatyino-termynolohycheskyi slovar: Upravlenye obrazovanyem kak sotsyalnoi systemoi [Conceptual and terminological dictionary: Management of education as a social system]. Ekaterynburh: Uralskoe yzdatelstvo, 2003, 384 s.
16. Shymanovskiy M.M. Pidhotovka uchnivskoi molodi do pidpriemnytskoi diialnosti v protsesi doprofesiinoy ta profesiinoy pidhotovky: metodychni rekomendatsii [Preparation of student youth for entrepreneurial activity in the process of pre-vocational and professional training] Kyiv: NAPN Ukrainy, 2015, 90 s.

УДК378.016:811.111'27

ВАЛЕНТИНА МАЛИК

<https://orcid.org/0000-0002-3291-4347>

valentya51malyk@gmail.com

аспірант кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ВИХОВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті висвітлено окремі аспекти проблеми виховання іншомовної комунікативної культури особистості, обумовлені посиленням культуротворчих ролей людини, що провокує появу нового ідеалу – «людини культури», якому притаманна розумова, етична та суспільно-духовна культурність. Засобом і умовою досягнення такого ідеалу, педагогічною метою стає формування іншомовної комунікативної культури особистості. З'ясовано, що іншомовну комунікативну культуру розглядають як сукупність норм і правил, які регулюють спілкування людей в різних культурних контекстах. Це – система внутрішніх ресурсів людини, необхідних для існування в колі ситуацій міжособистісної взаємодії різних рівнів. Установлено, що складовими іншомовної комунікативної культури є «комунікативна культура», «культура», «мова», «міжкультурна комунікація», «іншомовна культура». Визначено, що основною умовою розвитку комунікативної культури викладача є вільне володіння іноземною мовою. У статті доведено загальну необхідність оновлення загальнопедагогічних підходів до іншомовної підготовки фахівців, яка має бути спрямована на оволодіння іншомовною комунікативною культурою, що дає можливість студентам користуватися іноземною мовою як засобом спілкування в актуальних для сучасного фахівця сферах.

Ключові слова: комунікативна культура, культура, мова, міжкультурна комунікація, іншомовна культура, культура спілкування, іншомовна комунікативна культура майбутніх педагогів.

VALENTYNA MALYK

Graduate student in the Department of Pedagogy, Professional Education and management of educational institutions
Vinnitsia Mykhailo Kotsyubinsky State Pedagogical University
Ostrozko Street, 32, Vinnytsia

EDUCATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE TEACHERS AS A CURRENT PEDAGOGICAL PROBLEM

The article highlights some aspects of the problem of educating foreign language communicative culture of the individual, due to the strengthening of cultural roles of man, which provokes the emergence of a new ideal – "man of culture", which is characterized by mental, ethical and socio-spiritual culture. The means and condition of achieving such an ideal, pedagogical goal is the formation of a foreign language communicative culture of the individual. It has been found that a foreign language communication culture is seen as a set of norms and rules that govern the communication of people in different cultural contexts. It is a system of internal human resources necessary for existence in a circle of situations of interpersonal interaction of different levels. It is established that the components of foreign language communicative culture are «communicative culture», «culture», «language», «intercultural communication», «foreign language culture». It is determined that the main condition for the development of communicative culture of the teacher is fluency in a foreign language. The article proves the general need to update general pedagogical approaches to foreign language training, which should be aimed at mastering foreign language communication culture, which allows students to use a foreign language as a means of communication in relevant areas for modern professionals.

Keywords: communicative culture, culture, language, intercultural communication, foreign language culture, communication culture, foreign language communicative culture of future teacher.

Виховання іншомовної комунікативної культури майбутніх учителів є актуальною педагогічною проблемою. Про необхідність розвитку іншомовної комунікативної культури свідчить велика